

Ярмолюк, О. (2023). Перспективи розвитку освітнього менеджменту в діяльності закладів фахової передвищої та вищої освіти. *Молодий вчений*, 11(123), 96–99.
<https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-11-123-33>

ДО ПИТАНЬ ВІДНОВЛЕННЯ І ЗБЕРЕЖЕННЯ ГРАМАТИЧНИХ РИС УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В КОНТЕКСТІ АНАЛІЗУ СУЧАСНИХ ПРАВОПИСНИХ ЗМІН

Ярошевич І. А., Краснопольська Н. Л.
*Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана*

В усі періоди розвитку людство було небайдужим до мови, її витоків, питань функціонування. Особливий інтерес до неї виявлявся у періоди, коли життєво необхідним постало питання самозбереження, виокремлення з-поміж інших мов, а відтак і питання: бути чи не бути мові. Історична доля української мови та її носія, як відомо, склалася надзвичайно важко, заборонялося функціонування української мови у сфері суспільно-політичного, економічного, культурного та наукового життя українського народу. Такі дії невпинно розхитували, нівелювали, дестабілізували процеси системного закріплення норм української літературної мови на всіх її рівнях, позбавляли питомих самобутніх рис. Та попри всі випробування в часі, усе ж “у добу національного відродження зростає інтерес до історії народу, активізується національне самопізнання, зокрема й пізнання історії мови, бачення її окремішності, самобутності” (Єрмоленко, 2007: 10).

Досліджуючи шляхи формування української літературної мови, відомий славіст Ю. Шевельов зазначав, що літературна мова “виростає зі співпраці визначних і менш визначних сучасників і з переємності досвіду й змагань поколінь” (Шевельов, 1993: 7). Це висловлювання є актуальним як щодо ролі першоджерел у випрацюванні теоретичних засад граматичної думки в Україні, так й осмислення основних її понять, випрацювання мовних стандартів, уніфікації в системі граматичних норм української мови. Кінець XVI та особливо XVII ст. учені слушно вважають важливим періодом в історії розвитку граматики як науки. Відомий учений-енциклопедист, дослідник історії становлення й розвитку української літературної мови І. Огієнко зауважив, що в цей період в Україні “пишним цвітом... зацвіла наука, а разом із нею і граматична література” (Огієнко, 1908 : 95). Простеження еволюційних процесів у розвитку граматичної думки в Україні водночас передбачало виявлення тих змін, які спостерігаємо на сучасному етапі в розвиткові теорії й практики морфології у зв’язку з поглибленим вивченням морфологічних одиниць та з різними науковими підходами науковців щодо розв’язання граматичних і правописних проблем.

Глибоко усвідомлюючи важливість відновлення і збереження граматичних рис української мови в контексті сучасних правописних змін, у другій половині минулого століття українські мовознавці активізували свою діяльність на видання й лінгвістичний опис різножанрових пам'яток української мови старої доби, у тому числі й перших граматичних праць. Питання систематизованого опису, проблеми кодифікації морфологічних та словотвірних норм широко представлено в працях С. П. Бевзенка, Л. А. Булаховського, М. А. Жовтобрюха, А. Ю. Кримського, В. В. Німчука, О. О. Потебні, В. М. Русанівського, Ю. В. Шевельова, А. П. Грищенка, І. Р. Вихованця, К. Г. Городенської та ін. Наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. засвідчено тенденцію до перегляду та перенормування деяких морфологічних норм, до відновлення втрачених питомо українських словотвірних та граматичних форм (форми іменників кличн. відм., род. відм. одн. ім. чол. р. II відміни, закінчення *-и* в род. відм. одн. іменників III відміни, форми закінчень числівників, займенників, дієслів, словотвірні норми раніше запозичених прикметників латинського походження тощо), активно використовуваних ще набагато раніше в працях граматистів початку ХХ ст. – В. Сімовича, О. Синявського, Є. Тимченка, А. Кримського, О. Курило та ін..

На сьогодні характерним насамперед, на думку граматистів, є питання “повернення до вжитку закінчень іменників, займенників та дієслів, що були і є в прескрипціях української літературної мови, але переважно з позамовних причин стали функціонально обмеженими або й вилученими з ужитку, призабутими чи й зовсім забутими” (Городенська, 2017: 20).

Отже, зазначимо, що в українській лінгвістичній науці відбулися кардинальні зміни в теоретичному осмисленні проблем морфології: учені не лише прагнуть відновити національну ідентичність мовних одиниць, опрацьованих у попередні періоди розвитку граматичної системи мови, а й створюють значну кількість нових праць з теорії та практики правописних норм, сприяють їх кодифікованому закріпленню в науковій фаховій мові. А закріплення історичних рис граматики в “Українському правописі 2019 р. – не архаїзування української мови, а відновлення її національної граматичної специфіки” (Колібаба, 2023: 367; Колібаба, 2014: 96).

Дотримання мовних норм – невід’ємна частина культури мови, а відхилення від них не лише зумовлює правописні помилки, а й негативно впливає на культуру мовного спілкування. Підвищення рівня культури мови дає змогу забезпечити грамотність користувачів українською мовою та прискорити процес подолання розхитування правописних та граматичних норм сучасної української мови.

ЛІТЕРАТУРА

- Бевзенко, С. П. (1960). *Історична морфологія української мови*. Закарп. обл. вид-во.
- Вихованець, І., Городенська, К. (2004). *Теоретична морфологія української мови*. Пульсари.

- Городенська, К. Г. (2017). Граматичний стандарт української літературної мови і сучасна практика. *Граматичні студії : зб. наук. праць / Донецький нац. ун-т імені Василя Стуса. ДонНУ імені Василя Стуса*, 3, 17–21.
- Городенська, К. Г. (2020). Морфолого-словотвірне перевнормування запозичених прикметників в усталених словосполученнях. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія*, 1(43), 92–99.
- Єрмоленко, С. Я. (2007). *Мова і українознавчий світогляд*. НДІУ.
- Колібаба, Л. (2014). Варіантність відмінкових закінчень іменників на тлі морфологічних норм української літературної мови кінця XX – початку XXI сторіч. *Українська мова*, 1, 86–96.
- Колібаба, Л. (2023). Вплив мовної політики доби тоталітаризму на граматичні норми української літературної мови. *SLAVIA ORIENTALIS LXXII*(2), *ROK*, 357–370.
- Німчук, В. В. (2002). *Проблеми українського правопису XX – початку XXI ст.* Кам'янець-Подільський державний педагогічний університет, інформаційно-видавничий відділ.
- Огієнко, І. (1908). *Історичний словник української граматичної термінології з передмовою про історію розвитку її*. Друкарня І-ї Київської Друк. Спілки.
- Русанівський, В. М. (2001). *Історія української літературної мови*. “АртЕк”.
- Тимченко, Є. (1907). *Українська граматики*. Київ: “Час”.
- Шевельов, Ю. (1993). Покоління 20-х років в українському мовознавстві. *Слово*, 6, 8–30.
- Українська мова. Енциклопедія*. (2007). Вид-во “Українська енциклопедія” [третє вид.]. Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана.
- Український правопис*, (2019). Наукова думка.

TRANSFERRING CULTURAL IMAGES: THE TRANSLATOR AS MEDIATOR

Berezovska N.

Ludwig Maximilian University of Munich

Imagology (or “image studies”), a field that emerged in the mid-20th century, plays a crucial role in understanding how national and cultural images are constructed and disseminated. Imagology was developed by scholars like Jean-Marie Carré, Marius-François Guyard, and Hugo Dyserinck. These researchers were particularly concerned with how national identities and cultural perceptions were shaped in literature and cultural narratives. The field emphasizes the fluid and dynamic nature of cultural images, arguing that these images are not fixed but constantly reshaped by historical, social, and political contexts (Leerssen, 2007).

The term “imagology”, while originally used primarily in German, French, and Dutch scholarly work, has gained widespread usage in global academic discourse. The key concept within imagology is the distinction between “auto-images”